

Medemblik en het water

Bij het thema 'Medemblik en het water' kan niet worden volstaan met het belichten van een aantal industriële bedrijven, want met betrekking tot dat thema is er meer, zoals de jachthaven, de visserij en het vervoer en veilen van tuinbouwproducten over het water. Die drie onderwerpen komen hieronder aan de orde.

Visser Henk de Beer

Henk de Beer komt uit een echt vissersgeslacht. Ik put voor een korte geschiedenis van het geslacht De Beer uit aantekeningen van zijn oudste zus Riet Pronk-de Beer, weduwe van Rein Pronk. In het huwelijksregister van Den Haag staat bijvoorbeeld vermeld Cristiaan Simonsz. De Beer, varensgezel van Hoorn. De hele familie De Beer woonde in Hoorn, was remonstrant en oefende de volgende beroepen uit: visser, visventer, reder van vissersschepen, keurmeester van vis, touwslager, schipper, varensgezel, havenmeester, koopman van netten en touw.

We pakken de geschiedenis van de familie De Beer op in 1925. De Afsluitdijk kwam eraan en de opa van Riet en Henk, Willem geheten, voorzag het einde van de visserij. Met name zou het afgelopen zijn met het haringvissen door de komst van zoetwater en kennelijk had hij niet veel vertrouwen in een overstap naar andere vissoorten. Opa Willem stopte daarom met vissen, kocht een tjalk (de Jonge Jan) en werd vrachtaarder. Zoon Jan werd op 11-jarige leeftijd van school gehaald om als knecht te fungeren. Hij voer door heel Nederland en heeft onder meer ook stenen aangevoerd voor de bouw van de Zuiderzeedijk. Toch beviel dat vrachtvaren niet zo en opoe Marie vond het niet geweldig om zo'n kleine roef als domein te hebben. Aangezien het vissen toch in het bloed zat, liet Willem in 1934 een schouwtje bouwen: de HN 20. In Hoorn zat hij echter niet meer zo op zijn plaats en toen hij hoorde over de grote mogelijkheden om in Den Oever bij de Afsluitdijk met fuiken op paling te vissen verkaste hij in 1936 naar die plaats.

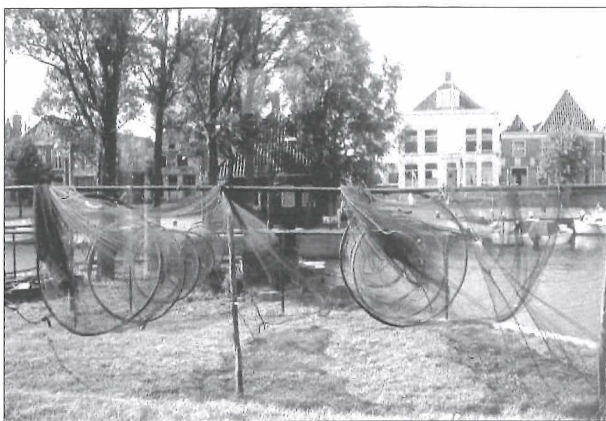
Afb. 1: Henk de Beer in de ME30 (1958).

Het waren allemaal beroepen die met water en vis te maken hadden. De aantekeningen van Riet zijn opgenomen in de plakboeken die Ina de Beer-Klompe, de vrouw van Henk, heeft samengesteld. Die plakboeken hebben, met een toelichting van Henk en Ina, als informatiebron voor dit stuk gediend.

De boot kreeg nu het nummer WR 300. Zoon Jan ging met hem mee en trouwde in 1937 met Gré de Reus. Riet en Henk zijn daar geboren. Willem viste daar echter zonder vergunning en de andere vissers maakten het hem onmogelijk om er te blijven. Hij is toen verhuisd naar Medemblik en de boot werd weer omgenummerd: ME 30. Jan was in september 1939 gemobiliseerd, tijdens de oorlog krijgsgevangen gemaakt en ontsnapt.

Hij kwam met zijn gezin in 1941 in Medemblik wonen en daar zijn nog Willy (bekend van het schaatsen) en Willem geboren. In 1947 wilde Jan een groter schip, dat liet hij bouwen in Monnickendam. Dit werd de nieuwe ME 30. De oude werd verkocht aan broer Jan van opa Willem en ging weer verder als HN 20. Tijdens de watersnood van 1953 is vader Jan met vele andere vissersschepen nog naar Zeeland opgestoomd om te helpen bij het redden. Maar daar was voor hen weinig te doen door een overdaad aan helikopters en vaartuigen van de marine. Inmiddels was vader Jan door de (plannen tot) inpoldering van het IJsselmeer sterk gaan twijfelen aan de toekomst van de visserij. Hij besloot om met draglines te gaan deelnemen aan die inpoldering.

Afb.2: De fuiken hangen te drogen (ca. 1964).

Henk werd als 14-jarige van school gehaald om met opa te gaan vissen. Op 15-jarige leeftijd werd hij schipper en in die tijd stopte opa en kwam Henk Arends erbij als zijn scheepsmaat. Vader Jan redde het echter niet in het milieu van landontginners. Opa Willem nam vervolgens het voortouw voor diens terugkomst als visser op de ME 30 door die boot drie meter te laten verlengen op de werf van Jongert. Zo was er meer ruimte om te werken aan boord en hebben ze gedrieën jarenlang gevist. Het belangrijkste was de paling, maar naarmate het IJsselmeer zouter werd kon er ook op snoekbaars worden gevist, evenals op blei, bot, voorn en spiering. In 1964 hebben ze nog samen een schuur gebouwd voor de opslag van hun netten. Dat is nu Restaurant d'Artiest!

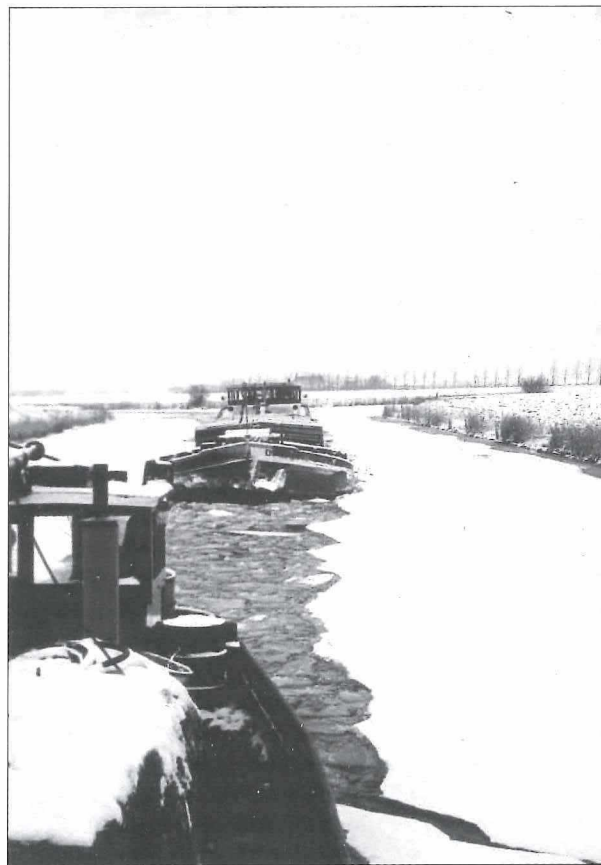
In de tijd dat Willem en Jan de Beer in Medemblik begonnen te vissen, waren er naar schatting van Henk ca. 14 beroepsvissers in Medemblik werkzaam. Zij visten met kleine bootjes en niet met een kotter als de ME 30. Geleidelijk aan lieten zij zich door de regering uitkopen in het kader van een saneringsregeling, met uitzondering van Gerard Manshanden en zijn vader. Begin jaren '70 begon vader Jan de Beer ook aan uitkopen door de regering te denken en in 1972 greep hij de gelegenheid aan. Het bedrijf stopte in 1973; de ME 30 werd verkocht. Jan heeft daarna nog vele jaren op de Romantische Markt gestaan om het boeten van netten te laten zien.

Voor zoon Henk was dit alles natuurlijk een hard gelag omdat bij de visserij zijn hart lag. Toch toont hij hierover geen verbittering, want dat ligt niet in zijn aard. Henk is als mastenmaker gaan werken bij Conyplex. Daar heeft hij, tot zijn afkeuring, met onder meer Ted Stroet en Ate Lageveen samengewerkt. Henk Arends ging bij de Hoogovens werken.

Toen de visserij eenmaal aan kant was zijn Henk en Ina in 1976 beheerder geworden van Kasteel Radboud. Het was daarbij de bedoeling om de bijbehorende woning te betrekken, maar het duurde erg lang voordat het Rijk toestemming gaf. Intussen had vader Jan het huis al verkocht en konden zij op dat moment geen kant op. Tandarts Van der Kolk heeft toen ingegrepen en voor een versnelde procedure gezorgd. In oktober 1997 zijn ze weer op het Achtereiland teruggekeerd.

Het IJsselmeer biedt, zoals bekend, meer mogelijkheden dan om op te vissen. Je kunt er in zwemmen en 's winters vriest het wel eens dicht en als je geluk hebt kun je er zelfs op schaatsen. Op beide vlakken hebben Henk en Ina zich niet onbetuigd gelaten!

We beginnen met het ijs. De ME 30 had als bijzonderheid dat hij van erg dik ijzer was gebouwd. Dat maakte hem ook geschikt voor de inzet als...ijsbreker. In de winter ging Henk geregeld met zijn vader of Henk Arends op pad om de kanalen open te houden van Kolhorn naar Schagen en Alkmaar.

Afb.3: IJsbreken (ca. 1964).

Hoewel hij al varend door bijvoorbeeld de zijkant van de Westerhaven, de schaatsbanen zoveel mogelijk ontzag, werd hij niet met blijdschap begroet door de schaatsliefhebbers. Gelukkig kon Henk daar wel wat tegenover stellen. Hij volgde altijd de weersomstandigheden en zo ging hij begin januari 1963 met een ijsbijl gewapend steeds verder het IJsselmeer op. Het ijs was al 25 cm dik en het vroom dat het kraakte.

Henk begon aan stoutmoedige ondernemingen te denken. Deze ondernemingen staan uitgebreid beschreven in het mooie boek dat hij schreef over de winter van 1963: In de ban van het ijs. Ik volsta hier met te memoreren dat Henk op 16 januari om 9.30 met zijn broer Wim op de brommer over het ijs koers zette naar Stavoren. Kompas was niet nodig, want die koers kende hij op zijn duimpje. Onderweg werd geregeld het ijs gemeten en dat bleek vaak verbazingwekkend dik. Na 2,5 uur waren ze aan de overkant en eenmaal teruggekeerd wist Henk de ijsclub Radboud warm te maken voor het plan een ijsbaan te schuiven en een schaatstocht te organiseren. Een eerste schaatstocht vond plaats op 21 januari, waarna op 20 februari een autotocht werd georganiseerd. Diverse andere tochten zijn er geweest, onder meer naar Workum. Steeds was Henk bij de organisatie betrokken en hij is ook in latere jaren het IJsselmeer via het ijs overgestoken.

Dan het zwemmen. Het begon allemaal met de Rijswijkse monteur Jan van Scheijndel, die als hobby het langeafstand zwemmen had. Hij had al drie races in Engeland gewonnen en het plan opgevat om Het Kanaal over te zwemmen. Als training wilde hij van Stavoren naar Medemblik zwemmen en daartoe had hij contact opgenomen met Wally Vreijzen, VVV-organisator in dienst van de gemeente.

Vreijzen had drie jaar daarvoor al eens een balletje opgegooid voor zo'n wedstrijd, maar kreeg geen toestemming van de KNZB die ook dit keer afwachtend bleef. Maar Vreijzen had de zaak prima georganiseerd met onder meer de ME 30 als loodsboot.

Henk was schipper tijdens de geslaagde overtocht op 20 juli 1968 door Van Scheijndel onder zware omstandigheden; hij redde het maar net aan. Een jaar later wilde Van Scheijndel heen en weer zwemmen tussen Stavoren en Medemblik. Op 19 juli 1969 deed hij daartoe een poging en haalde het niet, al zwam hij in 10,5 uur wel 35 km in totaal. Henk de Beer fungeerde wederom als loods en verrichtte een bijzondere prestatie: hij voer niet per motorboot, maar roeiend in een ijzeren boot! Henk werd vervolgens als gast uitgenodigd bij de poging van de gelegenheidszwemploeg 'Haagse Bluf' om het estafetterecord over Het Kanaal te breken. Jan van Scheijndel maakte deel uit van deze ploeg en het lukte ze om een nieuw record te vestigen. Belangrijker voor Medemblik was dat met de voorafgaande geslaagde oversteken de kiem was gelegd voor de eerste nationale zwemmarathon van Stavoren naar Medemblik, gehouden op 11 juli 1970. Henk en vader Jan fungeerden hierbij als loods.

Deze marathon bestaat nog steeds en ook de Medemblikker jeugd werd door het 'zwemvirus' aange-stoken! Jack Brakeboer nam op 22 augustus 1970 deel aan een trainingstocht van twee ervaren langeafstandszwimmers en volbracht deze in ruim acht uur! Jack heeft aan meerdere marathons deelgenomen; bij de tweede in 1971 werd hij vijfde. Tja...en het kon niet uitblijven: Henk opperde bij Jack het idee om een zwemestafette te organiseren van Stavoren naar Medemblik.

Afb. 4: Jack Brakeboer zwemt als eerste Medemblikker van Stavoren naar Medemblik (22-08-1970).

Die zag dat meteen zitten en er werd een ploeg geformeerd uit leden van de Reddingsbrigade: naast Jack waren dat Marijke Zeekant, Kees Bobeldijk, Anton Bloothoofd, Ben Lak en Ton Kroeze. In 7 uur en 42 minuten wisten zij de tocht te volbrengen op 15 augustus 1971. Henk was weer schipper op de loodsboot ME 30 en Ina was coach. Ook deze estafettetocht is enkele keren herhaald.

Tenslotte nog enkele leuke of interessante wederwaardigheden. In juli 1971 werd Henk gevraagd om te helpen bij het uitzetten van een lijn voor de gaspijp die de NAM in het IJsselmeer wilde aanleggen om het gas van Slochteren te vervoeren naar een punt bij de Lely, waarna het getransporteerd zou worden naar een verdeelstation in de Wieringermeer. Er liggen nu drie pijpen met een doorsnee van 1.40 meter. Tijdens het leggen van de pijpen stootte men op een enorme kei uit de IJstijd; die ligt nu bij Henk voor het huis! Verder waren er in april 1978 opnamen op kasteel Radboud voor een Engels-Duitse spionagefilm die zich afspeelde in 1890. Henk had een rolletje als Engelse lord, Ted Stroet had (met eigen snor) ook zo'n soort rol en Jaap Olt-hof speelde een waard achter de bar.

Ik ben in de drie vuistdikke albums, die door Ina zijn samengesteld, veel bijzondere verhalen tegengekomen. Misschien is het een idee om de albums te zinnen tijd een plaats te geven in het archief van de Oudheidkundige Vereniging "Medemblick".

Havenmeester Piet Vroonland

Piet Vroonland is geboren op Colijnsplaat (Zeeland), maar al spoedig verhuisde het gezin Vroonland naar Amsterdam waar zijn vader sleepbootjes in de vaart had. Piet heeft er 20 jaar gewoond. Hij kwam als jonge jongen vaak in Medemblick. Daar had een zakenrelatie van zijn vader, met de bijnaam Oompie, een kamer bij café Brakeboer. Oompie had een dekschuitenpark in Amsterdam. Piet en zijn vader kwamen er om te vissen. Verder had Piet al snel een oogje op een buurmeisje, Willy Manshande, en met haar is hij nog steeds getrouwd.

De bedrijvigheid in de Amsterdamse haven liep echter terug en zo ook het bestand aan sleepboten van vader Vroonland. Piet zou op de laatste overgebleven boot gaan varen, maar daar zag hij geen heil in. Hij ging liever naar...Medemblick en kon als timmerman aan de slag bij Conyplex. Maar een dak boven zijn hoofd was er niet echt voor Piet. Na acht maanden kon hij aan de slag bij Rijkswaterstaat, eerst in het onderhoud aan bruggen en sluisen met een dag per week vervanging van de havenmeester. Vervolgens ging hij aan de slag op de peilvlet en heeft hij tien jaar de waterstanden in en rond Medemblick gepeild totdat Rijkswaterstaat hem opdroeg dit werk in Lelystad te gaan doen. Dat zag Piet niet zitten en gelukkig kon hij overstappen naar de functie van assistent-havenmeester van de jachthaven, dat was toen nog alleen de Westerhaven.

Dat was in 1980, waarna hij in 1982 de functie van havenmeester overnam van Simon van de Pol.

Afb.5: Havenmeester Vroonland (ca. 1997).

Uiteraard heeft Piet ook kennis van de geschiedenis van de jachthaven. Ik vernam van Henk Letschert jr. dat zijn vader bij de totstandkoming van de jachthaven nauw samenwerkte met ene Kasemier. Dat blijkt Tom Kasemier te zijn geweest en Piet is hier heel stellig over, hij was de grondlegger van de watersport in Medemblick! Kasemier vervulde als marineofficier de functie van havencommandant te Den Helder. Na zijn pensionering is hij in Medemblick komen wonen in het bruine houten huis tegenover de meelmolen. Dat huis noemde hij De Opper.

Een belangrijke daad van Kasemier was dat hij ervoor gezorgd heeft dat Medemblick de trainingslocatie werd voor de tien boten in de Drakenklasse die de marine bezat. Tot dan toe werd in het Marsdiep getraind, maar dat had nadelen die Medemblick niet had. Dit was rond 1955. Er waren om de vijf jaar internationale wedstrijden in bijvoorbeeld Kiel of een Engelse havenstad waar ook Amerikanen aan deelnamen.

Medemblick kreeg de organisatie van de wedstrijd op een gegeven ogenblik toegewezen en hiermee is het als wedstrijdcentrum op de kaart gekomen. Ook het zomerkamp is hierdoor ontstaan. Twee jaar geleden is deze wedstrijd weer in Medemblick gevaren met wel honderd boten!

Door toedoen van Tom Kasemier zijn er Olympische banen voor de kust van Medemblick gecreëerd, die er nog steeds liggen, maar helaas zijn de Spelen voor Nederland toen niet doorgegaan. Tom Kasemier maakte deel uit van de groep die de Stichting Jachthaven heeft opgericht, met onder meer burgemeester Letschert, dokter Abels, tandarts Van der Kolk, Rinus Bood en Jan Beek (uit het hoofd opgesomd).

Op dit moment is de gepensioneerde Medemblicker huisarts Jan Reeskamp voorzitter en is ook oud-notaris Van de Stolpe zeer actief in de Stichting. Tom Kasemier moeten we nog in een ander verband noemen: de reddingboot.

Medemblik mocht dan een naam hebben gekregen op het gebied van de zeilsport, de faciliteiten waren daar op een zeer belangrijk punt bij achtergebleven. Dat bleek op wel heel dramatische wijze toen bij rustig weer een charterboot, De Witte Olifant, op 300 meter van de haven van Medemblik omsloeg. In allerijl werden op chaotische wijze reddingsacties op touw gezet en je kon jochies in rubberboten pijlsnel zien uitvaren om de drenkelingen te gaan redden. Er waren enkele doden te betreuren en het was duidelijk dat er iets moest veranderen.

In eerste instantie staken Piet Vroonland, Bob Kristel en Jan Draaisma sr. de koppen bij elkaar en al spoedig kreeg Tom Kasemier hier lucht van. Hij vertelde dat hij zich verantwoordelijk voelde door als promotor van de watersport in Medemblik geen oog te hebben gehad voor calamiteiten die zich zouden kunnen voordoen. Jan Draaisma werd verzocht uit te zoeken wat een reddingboot kostte en toen Piet en Jan het benodigde bedrag van 45.000 gulden kwamen melden, schreef hij ter plekke en voor eigen rekening een cheque uit voor dat bedrag! In 1996 is toen de Stichting Reddingboot opgericht en na het overlijden van Tom Kasemier kreeg die Stichting nog eens 25.000 gulden uit zijn nalatenschap.

Gaan we weer terug naar het werk van Piet Vroonland als havenmeester, een functie die hij tot 2014 heeft vervuld. Hij is nu nog assistent bij zijn opvolger Peter Vroonland. Er zijn veel investeringen gedaan in de vorm van restauratie van de loopdekken, die later vervangen werden door drijvende steigers. Uniek was de kraan aan de havenkant, waarbij werd samengewerkt met Thomas van Hulsen. Naast de vaste plaatsen zijn er veel passanten die Medemblik weten te vinden, ook vanuit andere IJsselmeerhavens. In de topjaren heeft de jachthaven wel 7.000 passanten gehad. Nu ligt dat aantal op 3 à 4.000, al zijn de boten wel een stuk langer.

Bedenk wel dat we het alleen over de Westershaven hebben en niet over de Ooster- en Pekelharinghaven of het Regatta Center. Piet ziet de drukte in de watersport afnemen door onder meer de vergrijzing: jongere mensen kiezen vaak voor andere vormen van vrijetijdsbesteding. De opkomst van andere landen met name rond Oostzee en de Mecklenburger Seenplatte speelt daarbij ook een rol. Andere veranderingen zijn de uitbesteding van het onderhoud en de opkomst van het huren van boten (met name in Friesland vind je verhuurbedrijven).

Een leuk verhaal is nog dat Piet op een gegeven moment begon met het kweken van futen. Die vogels hebben de handige gewoonte om hun nesten te bouwen van allerlei spul dat ze op de waterbodem vinden. En zo zag Piet op een gegeven ogenblik een deel van een kunstgebit in een nest liggen. Hij heeft dat achter het raam opgehangen met een briefje: ondergebit zoekt bovengebit!

Ook vertelt hij nog over enkele bekende namen die hun boot in de haven hadden liggen: Henny Huisman, Peter Faber, Joop Braakhekke om er een paar te noemen. Piet zette hen dan in bij de promotie van Medemblik. Maar de meest bijzondere persoon die Piet noemt is Herman Jansen die met zijn boot 'Sounion' als eerste Nederlander solo de wereld over is gezeild. Later is hij in 100 dagen van Medemblik naar New Port, in Amerika, en weer terug naar Medemblik gezeild. Herman heeft daar twee boeken over geschreven: 'De horizon zeilde mee' en 'In 100 dagen heen en terug'. In de zeilwereld zijn dat beroemde boeken die nog steeds als leidraad worden gebruikt. Herman Jansen is nu 91 en woont nog steeds in Medemblik.

Varende tuinders en hun veiling

De Vier Noorder Koggen (VNK) was vroeger een vaarpolder. De talrijke Medemblikker tuinders voeren 's ochtends vroeg uit met hun schuiten, om aan het eind van de dag weer terug te keren. In oogsttijd waren die schuiten dan volgeladen met aardappelen, kool etc. Voor de verkoop van hun producten waren de tuinders aanvankelijk aan de genade of ongenade van de handelaren overgeleverd (zie het hieronder genoemde voortreffelijke artikel van Cor de Bakker).

In navolging van Broek op Langedijk, waar in 1887 de eerste bloemkool werd geveild, werd in Medemblik de veiling 'De Eendracht' opgericht. Deze begon op 4 juni 1894 met haar werkzaamheden aan het Achterom, want het was een vaarveiling. Het vervoer naar het achterland geschiedde met de stoomtram en het was dus makkelijker om de veiling te verplaatsen naar de Groene Singel. Aan de Zandwegslot kwam een marktterrein met laad- en losplaats. Naderhand werd ook een katholieke veilingvereniging opgericht, St. Joseph geheten, waarna de twee verenigingen in 1945 fuseerden tot de veilingvereniging Medemblik en Omstreken: MEO. In 1948 kwam een nieuw kantoor met pakhuis op het terrein van de katholieke vereniging, hoek Meerlaan.

Een tuinder die hier nog uit eigen ervaring over kan vertellen is Arie Dudink, geboren te Onderdijk in 1937. Zijn vader was in 1936 een tuindersbedrijf begonnen in de VNK. Het vervoer naar en van het land geschiedde per houten schuit. Zo'n schuit heette een boeier. Ieder voorjaar moest de boeier op de kant, op grasveldje 't Bon vlak voor de Grote Vliet, om geteerd te worden. De binnenkant werd dan bestrooid met schelpjes om te kunnen blijven lopen wanneer door de hitte de teer begon te smelten. Vader Dudink bezat 2 ha land met als voornaamste product vroege aardappelen (Eerstelingen). Het werk daaraan viel in de periode mei tot 6 juli (dan moesten de aardappelen eruit zijn). Daarna werden er bloemkool en slabonen verbouwd, met daarnaast uien en sluitkool.

Afb.6: Schuiten op weg naar de veiling (ca. 1915).

De producten werden naar veiling St. Joseph gebracht door vrachtaard Cees Dekker (bijgenaamd Blok). De route liep langs het Overleker Kanaal. Grotere tuinders als Smak vervoerden overigens zelf naar de veiling, zij hadden al snel een eigen motorschuit. Arie begon op 15-jarige leeftijd in het bedrijf van zijn vader. Zijn eerste klusje was een eenmalige tocht met een roeiboot, een zogeheten knoe, gevuld met 100 kg eerste aardappelen voor de veiling die het seizoen opende: opbrengst f 1,- per kg!

Terzijde: Op het Geldelozepad woonde 'varende tuinder' Klaas Swart. Zoon Piet, nu bloemist op de Nieuwstraat, weet nog dat hij met zijn vader met de schuit naar het land ging. 's Ochtends om een uur of vier of half vijf werd hij dan geroepen door zijn vader: Piet, opstaan! Dirk Rosendaal (de buurman, SP) is al weg hoor!! Zo maakten ze elkaar gek, zegt Piet, en zo ging dat ook bij het rooien.

In 1962 begon Arie voor zichzelf op land aan de Langeweijdt, dat tegen de Grote Vliet aan lag. In zijn eerste jaar verdiende hij al genoeg om een motorschuit te kopen bij Botman uit Grootebroek, een Holder trekker bij Ben Hoekstra, plus het benodigde zaai- en pootgoed (waaronder tulpen). Bij inschrijving kocht hij in augustus 1962 een huisje aan de Turfhoek van Cor Hardenbil, waarna hij in het voorjaar van 1963 trouwde. Het was, na die strenge winter, een heel nat voorjaar herinnert hij zich. Pas in mei konden de aardappels gepoot worden.

Via aankoop en huur van land heeft Arie het areaal kunnen uitbreiden tot 8 ha, waarvan 4 ha in de Wieringermeer.

Dat laatste had overigens nogal wat voeten in aarde, want al woonde Arie al lang in Medemblik, zijn aanvragen werden steeds geblokkeerd omdat hij 'Onderdijker' was.

In 1987 leek dat weer te gebeuren, totdat Jan Pronk PZn. het voor hem opnam en hij eindelijk ook in de Wieringermeer aan de gang kon.

Terzijde: de Medemblikker schuiten werden geteerd op de schuitenhelling van Jo Op 't Land bij de Turfhoek. Deze helling is na diens overlijden overgenomen door Herman Bos. De inboedel bleek echter, tot zijn teleurstelling, door Op 't Land al te zijn verkocht aan het Buitenmuseum.

Een hele verandering was voor Arie de opheffing van de MEO. Over die opheffing heeft de laatste voorzitter van de MEO, Piet Lakeman, opgetekend: 'In januari 1972 werd besloten om de veiling te liquideren. Op 28 mei 1972 kwamen de laatste producten voor de veilingklok. Het liquideren in plaats van fuseren pakte voor de leden nog gunstig uit. Nu kregen ze allemaal een nabetaaling van hun leden-geld.' (mededeling van zijn dochter aan Jos Ruiter).

De producten werden vanaf dat moment in Opperdoes geveild, behalve witlof, aldus Arie, want die kon je beter in Grootebroek veilen. Daarna kwam in 1979 de fusie tot de veiling West-Friesland-Oost (WFO), welke in 1997 is gefuseerd met acht andere veilingen tot The Greenery. Arie heeft al deze fusies meegemaakt en hij stopte in 2003 op 66-jarige leeftijd. Hij is lang niet de enige tuinder die stopte. In Medemblik is zelfs geen fulltime tuinder meer woonachtig en hetzelfde geldt voor Onderdijk, waar in de jaren '50 wel 80 tuinders aangesloten waren bij de LTB!

Afb. 7: Schuithelling Jo Op 't Land aan de Turfhoek (ca. 1970).

Hoe zag nu de gang van zaken bij de vaarveiling er uit? Er zijn diverse bekende Medemblicker handelaren: Adriaan van der Lee, Jaap Kroezen, Jan en Bertus Ruigewaard om er een paar te noemen.

Ik heb gesproken met Etienne Ruigewaard. Zijn opa, Cornelis, werkte als administrateur bij de veilingvereniging St. Joseph, maar nam daar ontslag toen hij voor zichzelf begon met de handel in aardappelen en groenten. Tevens was hij commissio­nair/verlader voor firma K. Molenaar (Adriaan van der Lee) Twee zoons zijn verder gegaan in de handel, los van elkaar. Jan legde zich toe op poot- en consumptieaardappelen, terwijl Bertus (de vader van Etienne) zich concentreerde op consumptieaardappelen en groenten. Bertus was geboren in 1922 en begon in 1945 voor zichzelf als commissio­nair voor Adriaan van der Lee en voor eigen rekening. Een commissio­nair werkt in opdracht en voor rekening van een handelaar. Hij krijgt opdracht om bijvoorbeeld een bepaalde hoeveelheid rode bieten tegen maximaal die prijs te kopen. Hiervoor ont­vangt hij een vergoeding, de commissie.

Vroeger was het voor de handelaren 's zomers een rustige tijd, terwijl het van september (peen) tot en met mei (vroeg aardappelen, het hoofdproduct van deze omgeving) moest gebeuren. Bertus ging, zoals alle handelaren, eerst buiten kijken of er veel schuiten lagen en dus grote aanvoer was. Daarna ging hij achterin de veiling zitten om te kijken of er veel op de knoppen werd gedrukt.

Zo ja, dan was de vraag groot en moest hij snel wezen om de partijen te kunnen kopen die hij op het oog had.

Naderhand werd de vaarveiling opgeheven en moesten de tuinders hun producten in een hal neerzetten: de neerzetveiling. De keurmeester kende aan de partijen een kwaliteitskeurmerk toe en dat deden de handelaren ook nog eens voor zichzelf. Dat laatste heette 'schouwen' en de waardering werd via aantekening op lijsten vastgelegd. De producten werden overigens nog steeds ten dele met schuiten aangevoerd. Na afloop van de veiling dronk Bertus meestal een kopje koffie bij het marktcafé van Tiny Alkema en praatte dan na met zijn collega's, de keurmeester etc. De overgang naar de WFO heeft Bertus niet meegemaakt. Hij heeft het nieuwe complex nog wel gezien, maar is in 1984 gestorven.

Terzijde: er zijn nog twee marktcafé 's geweest: het Trefpunt van mevrouw Puister en het café van moeder Beers (later Vera Manshanden-Oud). Hotel Radboud, dat stond op het nu braakliggend stuk grond hoek Nieuwstraat-Oude Haven, was tot 1952 ook een café waar de handelaren kwamen en via contante betalingen met de tuinders afrekenden. Het veilingterrein liep immers feitelijk door tot aan het stadhuis, aan de overkant van Hotel Radboud.

Etienne (geboren in 1953) is op zijn 22e begonnen bij zijn vader. Hij vertelt dat de tijd van de vaarveiling het gezelligst was. Er werd veel gelachen en er was tijd voor een praatje. De afzet verliep in zijn begintijd via drie kanalen:

1. Adriaan van der Lee (Firma K. Molenaar sinds 1924) die naar het buitenland exporteerde;
2. fabrieken in zowel Duitsland (winterwortelen, rode bieten en gezouten bloemkool) als Nederland (HAK in Giessen). Dit afzetkanaal werd steeds belangrijker;
3. binnenlandse grossiers die aan de detailhandel leverden.

Toen de WFO begon werd witlof een belangrijk product met veel export naar België. Etienne kon in Zwaagdijk-Oost een cel openen, op voorspraak van Siemen Ruiter. Eind van de week was overigens ook hier een gezellige nazit in het WFO-kantoor. Na de fusie tot The Greenery is de handel anoniem geworden en geschiedt via de computer vanuit Barendrecht. Dit betreft echter nog maar 3% van de handel voor het bedrijf van Etienne! Zo rond 2000 heeft er namelijk een omslag plaatsgevonden. Steeds meer tuinders waren ontevreden over de service en kosten van The Greenery en werden 'vrije tuinder'. Etienne vermarkt nu voor hen producten als bloemkool, broccoli en ijsbergsla. Voor een deel telen ze bij hem onder contract.

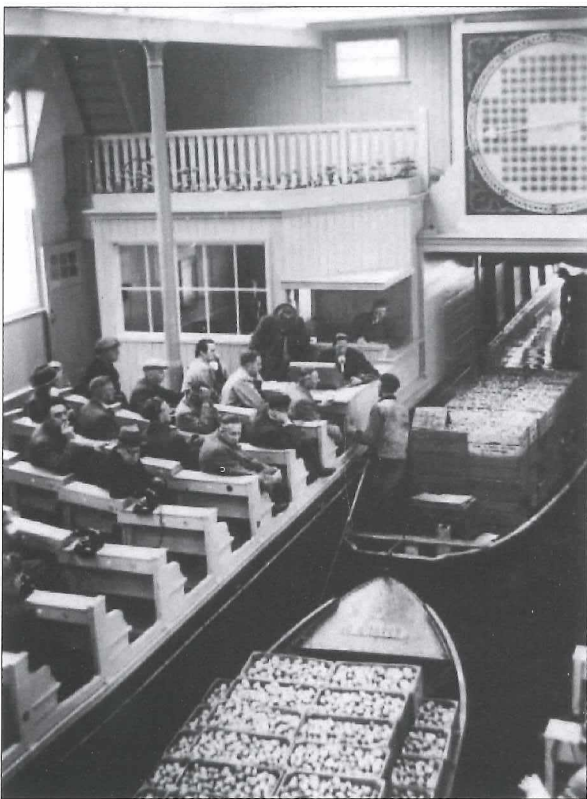
Naast Zwaagdijk-Oost is in 2007 ook een hal geopend op het Agriport in Middenmeer. Telers brengen daar hun dagproducten en die gaan weer snel door om vers te blijven.

Siemen Hiemstra van Agriport heeft Etienne hiertoe aangezet en hij heeft er geen spijt van. Hoewel het vooral ijsbergsla is die hier wordt verwerkt, komt ook bloemkool steeds meer de kant op van de Wieringermeer. Het ruimtebeslag van de kassen in het Grootslag heeft deze verhuizing op gang gebracht.

Gevraagd naar de toekomst vertelt Etienne dat zijn drie zoons werkzaam zijn in het bedrijf en er goede samenwerking is. Enige zorg heeft hij over de vergrijzing bij de telers, daar vindt vergrijzing plaats en opvolgers staan niet in de rij. En zonder telers geen handel!

Een interessante kwestie die de overgang van (varende) tuinderij naar industrie illustreert, komt in de raadsvergadering van 27 september 1960 aan de orde. De gemeenteraad gaat daarin akkoord met het voorstel van B&W om grond aan te kopen ten zuiden van het Overlekerkanaal: plan-Zuid A, waar het grote industrieterrein is geprojecteerd.

Afb. 8: Doorvaarveiling van de vroege aardappelen (ca. 1950).

Vervolgens komen op 27 oktober plan-zuid A en B aan de orde. Het blijkt dat tuinders aan het Geldeloze pad en het Keern bezwaar hebben gemaakt tegen plan-zuid B. Doordat de verbinding Westergracht-Overlekerkanaal wordt afgesloten, zullen de tuinders aan het Geldeloze pad moeten omvaren.

In de discussie stelt burgemeester Letschert zonder omhaal dat nu eenmaal geen groot tuindersbedrijf aan het Geldeloze pad gevestigd kan worden. De agrariërs zullen alles moeten doen om tot sanering te komen.

In Wervershoof hebben de tuinders al om ruilverkaveling gevraagd. Komende maandag komt de agrarische commissie bijeen om ruilverkaveling alhier te bespreken. De bezwaarschriften worden afgewezen en de voorstellen aangenomen.

We schrijven nu juli 2016. Er wonen geen fulltime tuinders meer in Medemblik. Handelaar Jan van der Lee ziet steeds meer tuinders en handelaren van vroeger wegvallen en is bang dat met hen een stuk historie verdwijnt. Hij wil proberen om foto's en spullen uit vroeger tijden bij elkaar te brengen en zorgen dat ze bewaard blijven. Hij roept daartoe een clubje in het leven, bestaand uit: Jos Ruiter, Floor Ruiter, ondergetekende en hijzelf. Het startsein is gegeven met een artikel in het NHD van 20 april 2016. Als tweede volgt onderhavig artikel in de Jaaruitgave van de OKV Medemblick. Voor het vervolg wordt gedacht aan het verzorgen van lezingen, met als sluitstuk een expositie.

Hebt u nog mooie museumstukken of verhalen en foto's in uw familie? Genoemd clubje wil ze graag overnemen of lenen voor een expositie in het Stads-museum. U kunt daartoe contact opnemen met: Jan van der Lee, 06-531 45 628, Jos Ruiter, 0227-544 929 of Floor Ruiter 0227-543 068.

Naschrift:

Het interview met Henk en Ina de Beer vond plaats in februari 2016. Henk was toen al ernstig ziek en is op 24 oktober overleden.

Sjaak Pronk
Medemblik, juli 2016

Geraadpleegde bronnen

C. de Bakker, De veilingen 'De Eendracht', 'St. Joseph' en 'M.E.O.' in Medemblik, *Een Nieuw Medemblicker Scharre-Zootje*, Medemblik, 1989.

Herkomst afbeeldingen:

Ina de Beer-Klompe, Medemblik: 1, 2, 3, 4.

Piet Vroonland, Medemblik: 5.

Floor Ruiter, Medemblik: 6, 7.

Wim Bakker, Medemblik: 8.